

[Stinus]

Den sovjetiske invasion i Afghanistan var en grov tilsidesættelse af Helsingforslutaktens principper; det samme gælder den fortsatte undertrykkelse af det afghanske folk og i en anden målestok de skærpede indgreb mod sovjetiske systemkritikere. Dette skal nævnes og er blevet nævnt på Madridmødet på en sådan måde, at Sovjetunionen og de øvrige østlande må forstå, at Helsingforslutakten er en helhed, som ikke kun omfatter det, Sovjetunionen mener at kunne gå ind for.

Konferencen om sikkerhed og samarbejde i Helsingfors i 1975 var et betydningsfuldt led i afspændingsprocessen, men det var kun begyndelsen på en udvikling, som vil være langvarig. Helsingforslutakten er, sagt med udenrigsministerens ord, et handlingsprogram for fremtiden.

Formålet med Madridmødet må være, at det skal bidrage til afspænding. Kun såfremt der hersker et rimeligt mål af tillid mellem de 35 deltagerlande, vil der være tale om afspænding, og kun i tilfælde af afspænding vil der blive mulighed for friere udfoldelse for den enkelte menneskeligt, kulturelt og økonomisk. Derfor er begrebet tillidskabende foranstaltninger altafgørende.

De østeuropæiske lande ønsker, at et af resultaterne – måske resultatet – af Madridkonferencen skal være en beslutning om at sammenkalde en konference om militær afspænding og nedrustning i Europa. Efter vor opfattelse må dette kunne klares inden for allerede eksisterende fora, og det er vanskeligt ikke at fortolke det sovjetiske ønske som et forsøg på at tage vinden ud af CSCEs sejl, så man slipper for at beskæftige sig med navnlig kurv 3's emneområde, det humanitære. Hvis man skulle imødekomme det sovjetiske ønske om en særlig nedrustningskonference, måtte den første betingelse i hvert fald være enighed om en meget præcis formulering af en sådan konferencens mandat.

Hvis Madridmødet ender som en skuffelse, øges behovet for dristige initiativer efter konferencen. I en situation præget af spænding mellem supermagterne har de mindre lande en særlig rolle at spille. Danmarks medlemskab af NATO og vor deltagelse i det europæiske politiske samarbejde må ikke forhindre, at vi forsøger at udfylde den rolle sammen med andre små lande. Jeg tænker her først og fremmest på Danmark som et

nordisk land. De nordiske lande skulle sammen have særlige muligheder for at være med til at nedbryde supermagtsblokkene. Og lad os ikke glemme, at der sikkert også i Østeuropa er små lande, som kunne have sammenfaldende interesser. Alle muligheder skal udnyttes i en verden, som nu anvender over 500 mia dollars om året på militær oprustning.

Om en måned slutter FNs første nedrustningstiår. Vi må konstatere, at det har været en fiasko. Tiårets hovedmål, tiltrådt af alle de store landes politiske ledere, har været at reducere de enorme militære byrder, som tynger verdensøkonomien. Vi ved, hvordan det er gået i stedet, og nu stiger militærudgifterne for de to supermagtsblokke igen. Vi har selv en diskussion om stigningstakten i vore militære udgifter, og vi ved, at forhøjelser hos den ene part automatisk medfører forøgelser hos den anden. Det er spiralen uden ende. Vi ved det, og alligevel bliver vi ved. Og så er det i øvrigt ligegyldigt, hvem der begyndte. Det afgørende er nu, hvem der siger stop til vanviddet.

Det radikale venstre er tilfreds med regeringens såkaldte nulløsning på forsvarsudgifterne som en begyndelse. Vi forventer, at et eller flere små lande i Østblokken – Ungarn, Bulgarien – vil opfatte dette som et tegn og tage skridt til at følge eksemplet. Det er vigtigt nu at få påbegyndt nedrustningsspiralen, ikke ensidigt, men nogen skal begynde. Naivt, blåøjet vil nogle sikkert sige. Det anfægter os ikke. Det må stemples som naivitet og blåøjethed, hvis man ikke tør erkende, at fortsat oprustning tvært imod at øge sikkerheden formindsker den.

Øger det verdens sikkerhed, at USA har besluttet at ændre strategien for brug af atomvåben? Man taler nu om en begrænset atomkrig som en mulighed. Alene heri ligger et udtryk for tro på, at det vil være muligt at vinde en atomkrig, og NATO-landene, inklusive Danmark, har taget den ny amerikanske strategi til efterretning. Øger den Danmarks sikkerhed? Det hidtidige mål: at undgå en atomkrig ændres med den ny strategi til at vinde atomkrigen, når den kommer. Den foregøbler befolkningerne og måske også de politiske ledere, at det nok ikke er så farligt endda, for nu skal atomvåbnene kun rettes mod militære og industrielle mål. Den fremmer risikoen for hurtigere brug af atomvåben